

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060207

SLUTLIGT BESLUT
2020-12-10
Stockholm

Mål nr
M 13914-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, slutliga beslut 2019-12-06 i mål nr M 1656-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

Mälarenergi Vattenkraft AB, 556016-6018

Ombud: Agnes Advokatbyrå AB

Motpart

1. Kammarkollegiet

2. Länsstyrelsen i Örebro län

SAKEN

Avvisad ansökan om tillstånd till fortsatt vattenverksamhet m.m. vid Stjärnfors kraftverk

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS BESLUT

Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens slutliga beslut och återförvisar målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling.

Dok.Id 1645927

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Mälarenergi Vattenkraft AB (bolaget) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens beslut och återförvisa målet i sin helhet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning. I andra hand har bolaget yrkat att återförvisning ska ske i vart fall i den del som avser tillstånd till avledning av vatten till Stjärnfors kraftverk.

Länsstyrelsen i Örebro län har motsatt sig att mark- och miljödomstolens beslut ändras.

Kammarkollegiet har motsatt sig att mark- och miljödomstolens beslut ändras. Kammarkollegiet har yrkat att bolagets överklagande, till den del det avser ändringstillstånd för förändring av Ljusnarens reglering, ska avvisas eftersom frågan om ändringstillstånd inte har omfattats av underinstansens prövning. Kammarkollegiet har, utan att ange något slutligt belopp, yrkat ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har vidhållit det bolaget har anfört i mark- och miljödomstolen samt gjort i huvudsak följande tillägg och förtydliganden: Tillståndsplikten för vattenreglering är inte knuten till syftet med regleringen och det krävs därför inte något särskilt tillstånd för att bedriva reglering till förmån för elkraftsproduktion. I annat fall skulle de sjöregleringar som idag bedrivs med stöd av äldre rättigheter, och som ursprungligen tillkommit i annat syfte än för elkraftsproduktion, inte få bedrivas till förmån för befintliga vattenkraftverk. Ansökan är avgränsad på ett sådant sätt att det är möjligt att föreskriva ändamålsenliga villkor för hela verksamheten, vilket omfattar såväl regleringen av Ljusnaren som avledning av vatten genom kraftverket. Vidare omfattas bolagets verksamhet av den nationella planen för moderna miljövillkor för vattenkraften så frågan om Ljusnarens reglering bör i vart fall kunna prövas som ett ändringstillstånd.

Länsstyrelsen har vidhållit vad den anfört i mark- och miljödomstolen samt tillagt att det faktum att verksamheten ingår i den nationella planen bara ökar vikten av att pröva hela verksamheten sammantagen, där regleringen är en viktig del.

Kammarkollegiet har i huvudsak anfört följande: I häradsrättens utslag från 1894 har det inte föreskrivits något angående avsänkning, hur tappning ska ske, skyldighet att hålla dammluckor öppna eller liknande, och regleringen av sjön är därför inte prövad utöver den fastslagna dämningensgränsen. Det framgår inte heller av utslaget att häradsrätten beaktat bestämmelserna i 1852 års fiskestadga. Någon prövning gentemot allmänna intressen har således inte gjorts och det finns därför inget avgörande eller någon annan äldre rättighet som kan jämföras med ett miljöbalkstillstånd. Ljusnarens reglering måste i stället prövas genom en tillståndsprövning där nödvändiga villkor kan föreskrivas. Som bolaget avgränsat sin ansökan kan en prövning av verksamheten som helhet, vilket krävs för att kunna föreskriva ändamålsenliga villkor, inte komma till stånd.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS SKÄL

Det är ostridigt i målet att Nya Kopparbergs häradsrätt genom utslag den 29 maj 1894 fastställde en dämningensgräns för sjön Ljusnaren. Mark- och miljööverdomstolen delar inledningsvis mark- och miljödomstolens bedömning att utslaget får anses medföra ett tillstånd att bibehålla den dåvarande hålldammen och därigenom förändra vattnets djup och läge under iakttagande av en dämningensgräns. Mark- och miljödomstolen har dock även bedömt att det krävs tillstånd till vattenreglering till förmån för elkraftsproduktion och att bolaget saknar sådant tillstånd.

De två huvudförutsättningarna som typiskt sett föreligger vid produktion av vattenkraftsel är dels en dämningensmöjlighet avseende ovanliggande vatten, dels en avledning av vatten genom turbinerna på ett kraftverk. Detta har i tidigare praxis betraktats som två tillståndspliktiga vattenverksamheter men ska numera, enligt 11 kap. 6 § andra stycket miljöbalken, anses utgöra en och samma verksamhet för produktion av vattenkraftsel om verksamheterna är tekniskt sammankopplade med varandra och har ett miljö- och verksamhetsmässigt samband. Mark- och miljööverdomstolen har tidigare

bedömt att en hävdvunnen rätt till dämning inte brutits genom att en tidigare vattenavledning till såg och kvarn upphört (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 15 januari 2019 i mål nr M 8563-17). Trots att dämning och vattenavledning ofta har ett starkt samband har rätten till dämning alltså inte ansetts beroende av huruvida det över huvud taget skett en vattenavledning till en annan verksamhet och vattenavledningens upphörande har inte ändrat dämningens karaktär som vattenverksamhet. På motsvarande sätt är det i förevarande fall tillräckligt att bolaget, utöver gjord ansökan om tillstånd till vattenavledningen genom Stjärnfors kraftverk, kan visa att det föreligger en dämningensrätt för sjön Ljusnaren. Att tillståndet i detta hänseende måste innefatta en rätt till vattenreglering till förmån för en annan uttryckligen specificerad vattenverksamhet, såsom vattenverksamhet för elkraftsproduktion, kan inte utläsas av definitionen av begreppet vattenreglering i 11 kap. 5 § miljöbalken.

Mark- och miljödomstolen borde mot bakgrund av det anförda inte ha avvisat bolagets ansökan på den grunden att denna inte innefattat en ansökan om tillstånd till vattenreglering till förmån för elkraftsproduktion. Mark- och miljödomstolens beslut ska därför undanröjas och målet återförvisas till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling. Vid denna bedömning saknas det anledning för Mark- och miljööverdomstolen att ta ställning till Kammarkollegiets avvisningsyrkande.

Efter målets återupptagande har mark- och miljödomstolen att pröva frågan om rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen för det fall sådan ersättning yrkas (se 18 kap. 15 § tredje stycket rättegångsbalken).

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2021-01-07

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Karin Wistrand och Marianne Wikman Ahlberg, referent, tekniska rådet Dag Ygland samt tf. hovrättsassessorn Sanna Ordenius.

Föredragande har varit Filip Fava.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

SLUTLIGT BESLUT
2019-12-06
Meddelat i Nacka

Sid 1 (19)
Mål nr M 1656-17

Sökande

Mälarenergi Vattenkraft AB

Ombud: Agnes Advokatbyrå AB

Ombud: Agnes Advokatbyrå AB

SAKEN

Tillstånd till fortsatt verksamhet m.m. vid Stjärnfors kraftstation; nu fråga om

AnläggningsID i miljöboken:	75120
Avrinningsområde:	122
Koordinater (SWEREF99):	N 6632428, E 500676 N 6632741, E 499906 N 6632909, E 499999

BESLUT

Mark- och miljödomstolen avvisar Mälarenergi Vattenkraft AB:s ansökan.

Mark- och miljödomstolen bestämmer prövningsavgiften slutligt till 15 000 kr.

Mark- och miljödomstolen förordnar att Mälarenergi Vattenkraft AB ska utge ersättning för rättegångskostnader till Länsstyrelsen i Örebro län med 96 800 kr och till Kammarkollegiet med 14 400 kr.

Dok.Id 610443

Postadress
Box 69
131 07 Nacka

Besöksadress
Sicklastråket 1

Telefon
08-561 656 30

E-post: mmd.nacka.avdelning3@dom.se
www.nackatingsratt.domstol.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

YRKANDEN

Mälarenergi Vattenkraft AB (bolaget) har ansökt om *tillstånd till drift* av Stjärnfors vattenkraftverk genom avledning av den vattenmängd som turbinerna förmår sluka, nominellt 5,6 m³/s.

Vidare har bolaget ansökt om *tillstånd i efterhand till befintliga anläggningsdelar* vid Stjärnfors kraftstation bestående huvudsakligen av utskovsdamm, intagsdamm och kanal, hävert, tilloppsstuber, kraftstation och utloppskanal. För det fall ansökan inte kan prövas på det sättet har bolaget yrkat att mark- och miljödomstolen i stället ska *lagligförklara* nämnda anläggningsdelar med stöd av lagen (1988:811) om införande av miljöbalken.

Bolaget har också yrkat *omprövning av gällande bestämmelser för regleringen* av sjön Ljusnaren och tappningen till Rällsälven genom fastställande av nya vattenhushållningsbestämmelser i enlighet med vad som anges i ansökan.

I ansökan har bolaget dessutom

- yrkat att villkor ska föreskrivas om anläggande av fiskväg, om biotopvårdande åtgärder och att tvångsrätt för utförande av dessa åtgärder ska medges
- yrkat tillstånd till utrivning av befintlig hävert, anläggande av ny rörledning och överledning av vatten från intagskanal till spegeldamm,
- yrkat att miljökonsekvensbeskrivningen ska godkännas, samt
- framställt yrkanden rörande arbetstid, anmälan om ersättning för oförutsedd skada, förlust som bolaget ska tåla utan ersättning, och fastställande av strömfallsfastighet.

Bolaget har medgett att utge ersättning till länsstyrelsen för skäligen rättegångskostnader men har ifrågasatt om yrkad ersättning är skälig med hänsyn till att huvudförhandling inte har hållits i målet. Bolaget har medgett Kammarkollegiets yrkande avseende ersättning för rättegångskostnader.

Länsstyrelsen i Örebro län (länsstyrelsen) har yrkat

- att de villkor som berör reglering av sjön Ljusnaren och Salbosjön, fiskvägar samt minitappning fastställs även för lagligförklaringen av anläggningarna.
- att ansökan inklusive miljökonsekvensbeskrivningen och tekniska beskrivningen ska kompletteras i olika avseenden.
- att domstolen vid meddelande av tillstånd och lagligförklaring med anledning av denna ansökan förordnar att det nya tillståndet ska ersätta Nya Kopparbergs häradsrätts utslag den 29 maj 1894 (nedan kallat 1894 års utslag) och Österbygdens vattenöverdomstols utslag den 8 december 1922 i mål (nedan kallad 1922 års dom).
- att mark- och miljödomstolen med stöd av 22 kap. 12 § miljöbalken förordnar en sakkunnig för att redovisa dels hur den i ansökan redovisade regleringen av Ljusnaren påverkar de hydrologiska kvalitetsfaktorerna för Rällsälven och Ljusnaren, dels förslag på tappningsställare för Rällsälven, med beaktande av nivån i Ljusnaren, för att en god status för de hydrologiska kvalitetsfaktorerna för vattenförekomsten Rällsälven mellan Ljusnaren och Norrsjön (SE66390-145753) ska kunna uppnås.

Länsstyrelsen har yrkat ersättning för rättegångskostnader med totalt 96 800 kr, avseende 121 timmars arbete med genomgång av handlingar i målet och yttranden, varvid arbete utförts av fyra handläggare med kunskap inom juridik, miljökvalitetsnormer, kulturmiljö, vattenkraftens miljöpåverkan och skyddsåtgärder vid kraftverk.

Kammarkollegiet har yrkat ersättning för rättegångskostnader med 14 400 kr avseende 18 timmars arbete med genomgång av ansökan med bilagor samt upprättande av kollegiets yttranden i målet.

Anders Agelroth har yrkat att servitut avseende kraftledning ska bestå.

Ulf Anagrius har framfört synpunkter bland annat på fiskvägens lokalisering.

BOLAGETS ANSÖKAN

Bolaget har i sin ansökan bland annat angett följande.

Regleringen av sjön Ljusnaren och utnyttjandet av vattenkraften för industriell verksamhet har skett vid Stjärnfors bruk sedan historisk tid. År 1796 erhöles privilegium för en järnsmedja vid Stjärnfors, som sedermera kom att utvecklas till ett stort bruk för vidareförädling av järn från traktens hyttor. Verksamheten fick sin nuvarande utformning under andra hälften av 1800-talet. Intagskanalen anlades åren 1872–73 och kraftverket såsom det ser ut idag troligen under åren 1896–1906 och renoverades åren 2009–2010. Inloppskanalen, verkdammen och tuberna till kraftstationen har såvitt känt inte ändrats i sin huvudsakliga utformning sedan anläggandet.

Det föreligger ett antal tillstånd från 1800-talet meddelade av Bergskollegiet som omfattar den industriella verksamheten men dessa bedöms inte relevanta att bifoga ansökan. Genom 1894 års dom gavs emellertid dåvarande verksamhetsutövaren rätt att höja dammen vid Ljusnarens utlopp och vattennivån med en meter över tidigare nivå. Några vattenhushållningsbestämmelser fastställdes inte och under 1920-talet pågick ett stämningssmål mellan ägarna av vattenverk nedströms Stjärnfors och Stjärnfors burk vilket resulterade i att vissa detaljerade bestämmelser fastställdes för tappningen av vatten genom dammen (se Österbygdens vattendomstols utslag en 22 september 1920 [nedan kallat 1920 år utslag]). Domen överklagades till Vattenöverdomstolen. Efter överklagande till Högsta domstolen upphävdes Vattenöverdomstolens dom. Av Vattenöverdomstolens dom kan dock utläsas att det bedömdes föreligga en rätt på grund av urminnes hävd att dämna Ljusnaren upp till höjden +1,75. Någon sänkningsgräns har inte fastställts men följer av anläggningens utformning genom tröskelhöjden i utskovsdammen. Genom domen har bestämmelser för reglering fastställts i syfte att tillgodoses nedströms belägna intressen och sökanden har således skyldig att följa dessa även idag. Sammanfattningsvis är rätten till reglering av Ljusnaren tillståndsprövad genom dom med en dämning- och sänkningsgräns med fri reglering däremellan.

SYNPUNKTER OCH BEMÖTANDEN

Länsstyrelsen har anfört följande.

Bolaget har avseende regleringen av Ljusnaren hävdad att det redan föreligger tillstånd för regleringen utifrån 1894 års utslag och 1922 års dom. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang påpeka, i likhet med vad som anfördes under samrådet, att 1894 års utslag är att betrakta som ett tillstånd.

Däremot är 1922 års dom en stämmingsdom och inte att betrakta som ett tillstånd. I vilken mån 1922 års dom alltjämt är gällande mellan verksamhetsutövaren och de rättighetshavare som omnämns i domen eller någon efterträdare till dessa, kan inte Länsstyrelsen bedöma utifrån verksamhetsutövarens ansökan. Oavsett om 1922 års dom fortfarande gäller, så är den inte en tillståndsdom och kan således inte heller omprövas.

Vad gäller 1894 års utslag har domstolen prövat en ansökan om ombyggnation och därigenom rätt att höja dammanläggningen och har även fastslagit en högsta punkt som vattnet fick stiga, dvs. en dämmningsgräns. Det finns i detta utslag inget reglerat om hur lågt vattenståndet fick vara, dvs. ingen uttrycklig sänkingsgräns, och det har heller inte bestämts något annat om regleringen. Länsstyrelsen kan godta bolagets resonemang att sänkingsgränsen följer av anläggningens utformning genom tröskelhöjden. Dock menar Länsstyrelsen att eftersom det tidigare tillståndet inte alls upptar frågor om regleringen, finns det inga villkor eller andra bestämmelser som kan omprövas i den delen. För att kunna få villkor fastställda för hur regleringen kan tillåtas, måste bolaget därför söka tillstånd för regleringen av Ljusnaren.

Det kan dessutom påpekas att elkraftverket anlades år 1905, varför det vid tidpunkten för 1894 års utslag inte fanns någon kraftproduktion liknande den som idag bedrivs på platsen. Den reglering av Ljusnaren som sker till förmån för kraftproduktionen kan därför rimligen inte anses omfatta den tidigare domen. Något tillstånd för reglering till förmån för kraftproduktion finns alltså inte, varför länsstyrelsen vidhåller att förevarande prövning måste omfatta en tillståndsprovning av regleringen.

Hur man ser på frågan om det redan finns ett tillstånd för regleringen av Ljusnaren eller inte får enligt Länsstyrelsens bedömning betydelse för omfattningen och inriktningen av detta måls prövning, framförallt vad avser regleringens inverkan på uppnåendet av miljökvalitetsnormen.

Länsstyrelsen har begärt att bolaget ska komplettera miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) med avseende på miljökvalitetsnormerna och flera olika kvalitetsfaktorer. Så som det får förstås menar bolaget att regleringen av Ljusnaren inte ska prövas i detta mål. Länsstyrelsen delar inte denna uppfattning utan menar att MKB:n inte är komplett. Länsstyrelsen bedömer att det finns en risk att den ansökta verksamheten äventyrar uppnåendet av god ekologisk status för vattenförekomsterna Ljusnaren och Rällsälven mellan Ljusnaren och Norrsjön. Den vattenföring som släpps genom kraftverket som minimitappning kommer vara gällande för hela Rällsälven som hyser riksintressanta forssträckor med flodpärlmussla. Det är därför av stor vikt att de hydrologiska kvalitetsfaktorerna uppnås. Vattenföringen bedöms vara den mest avgörande faktorn för bevarandet av riksintresset.

Då bolaget inte har för avsikt att komplettera MKB:n yrkar Länsstyrelsen att domstolen förordnar sakkunnig som får i uppdrag att redovisa hur den i ansökan redovisade reglering påverkar miljökvalitetsnormen samt ge förslag på vilken reglering som behövs för att verksamheten inte ska äventyra uppnåendet av god ekologisk status och ta fram en tappningsställare till Rällsälven som medför att de hydrologiska kvalitetsfaktorerna uppfylls.

Bolaget har i sitt yttrande hänvisat till att det förefaller olämpligt att föregripa det arbete som sker med ny vägledning avseende klassificering av vattenförekomster och utpekande av kraftigt modifierade vatten (KMV). Vattenmyndigheterna har gjort en analys och deras förslag till miljökvalitetsnormer för vatten som är kraftigt modifierade på grund av påverkan från vattenkraft är ute på remiss till och med den 30 september 2018. Enligt remissförslaget är Stjärnfors kraftverk inte föreslaget att bli KMV. Vattenmyndigheterna anger i missivet att de bedömer att de förslag som nu lämnas i

allt väsentligt kommer att vara förenliga med den kommande nya lagstiftningen för vattenkraft. Det finns därför ingen anledning att beakta kommande vägledning angående KMV-klassning i denna prövning.

Kammarkollegiet har i huvudsak anfört att tillståndet ska avgränsas till en rätt att avleda en bestämd mängd vatten och att rätten att avleda vatten ska preciseras till en viss maximal volym, att kammarkollegiet inte har någon erinran mot att lagligförklaringen villkoras med att tillståndet till verksamheten tas i anspråk samt att det föreslagna villkoret om mjuka övergångar även bör omfatta driften av kraftverket, och inte enbart planerade driftstopp.

Bolaget har bemött länsstyrelsens synpunkter enligt följande.

Det föreligger ett rättskraftigt tillstånd för bolaget att dämna upp och reglera sjön Ljusnaren till förmån för kraftproduktionen. Detta grundar sig i 1894 års utslag och framgår även indirekt av 1920 års utslag och 1922 års dom samt miljöbalkens övergångsbestämmelser. Det är så att 1920 års utslag meddelades med stöd av dåvarande 2 kap. 31 § andra stycket i den vattenlagen (1918:523), ÄVL. Denna bestämmelse återfinns idag i 7 kap 16 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet (LSV). Den innebär att om det saknas vattenhushållningsbestämmelser i ett tillstånd får den som berörs föra talan om fastställande av sådana. En sådan dom får endast avse frågor som inte omfattas av tillståndets rättskraft och har endast rättskraft mellan parterna. Att domen endast gäller mellan parterna, dvs. inte har rättskraft mot andra, innebär inte att det föreligger hinder mot att inom ramen för en tillståndsprövning fastställa nya vattenhushållningsbestämmelser som prövas mot allmänna och enskilda intressen enligt miljöbalkens bestämmelser.

Med anledning av länsstyrelsens synpunkter måste vidare påpekas att det inte är fråga om att ompröva villkoren i 1920 års dom med stöd av bestämmelserna i 24 kap miljöbalken, även om bolaget använt ordet "omprövning", utan föreliggande mål avser en ansökan om lagligförklaring och tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap 9 §

miljöbalken som innefattar en ändrad vattenhushållning för sjön Ljusnaren samt tillstånd till bortledning för produktion av vattenkraftsel. I ansökan har det därför formulerats som att det ska ske en "omprövning" av vattenhushållningsbestämmelserna för att markera att det inte är fråga om att på nytt pröva uppdämning och reglering av sjön, utan endast en förändring i förhållande till gällande tillstånd.

Det nya tillståndet för ansökta åtgärder kommer att komplettera alternativt ersätta tidigare tillstånd/domar i relevanta delar. Såvitt bolaget bedömer kan ett nytt tillstånd i enlighet med ansökan ersätta 1920 samt 1922 års dom i stämningens målet medan 1894 års utslag fortsatt ska gälla till stöd för den grundläggande rätten för bolaget att dämna upp och reglera Ljusnaren.

Omprövning enligt 24 kap. miljöbalken får ses som ett sätt att i vissa avseenden och under vissa förutsättningar enklare åstadkomma ändring av ett befintligt tillstånd, utan krav på miljökonsekvensbeskrivning och samråd m.m., vilket inte är aktuellt i detta fall.

Länsstyrelsen uppger sig dela bolagets uppfattning att projektet inte innebär någon försämring på kvalitetsfaktornivå och därmed att det så kallade icke-försämringskravet är uppfyllt. Samtidigt uttrycker länsstyrelsen tveksamhet rörande ansökans förenlighet med kravet på att inte äventyra uppnående av miljökvalitetsnormerna för vattenförekomsten. Detta krav anses för närvarande gälla vid tillståndsprövning enligt EU-domstolens uttalanden i den s.k. Weser-domen, men förväntas från och med den 1 januari 2019 föreskrivas direkt i miljöbalken, genom en ny bestämmelse i 5 kap 4 §.

Skälet till att länsstyrelsen anser att projektet strider mot kravet att inte äventyra uppnående av miljökvalitetsnormen för god ekologisk status uppges vara att befintlig reglering (med stöd av meddelade tillstånd) förhindrar uppnående av miljökvalitetsnormen. Mot detta kan för det första konstateras att det är den verksamhet som är föremål för prövning som ska bedömas mot de krav som gäller enligt Weserdomen. Den minskade reglering som omprövningen innebär torde enbart vara positiv för

möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormen. Vidare, av prop. 2017/18:243 med nya bestämmelser för verksamheter för produktion av vattenkraftsel framgår att med begreppet "äventyra" avses att "det ska vara fråga om ett risktagande av en sådan dignitet att Sveriges möjlighet att uppfylla direktivets krav hotas så allvarligt att risken måste betraktas som oacceptabel." (s. 145). Inte heller sådana förhållanden torde föreligga utan ansökt verksamhet med skyddsåtgärder innebär snarare en förbättring i detta avseende.

Kraven enligt ramvattendirektivet är riktade mot myndigheter, som har att tillse att miljö kvalitetsnormerna uppnås. Detta framgår tydligt i förarbeten och inte minst allmänna rättssäkerhetsaspekter. Miljö kvalitetsnormerna kan inte självständigt bryta igenom ett tillstånds rättskraft, utan det krävs en omprövning alternativt tillståndsprovning i den ordning som framgår av lag, vilket just föranlett de föreslagna ändringarna i prop. 2017/18:243 såvitt avser anläggningar för produktion av vattenkraftsel.

Det är dock alljämt myndigheterna som ansvarar för korrekt klassificering av vattenförekomster samt uppnående av miljö kvalitetsnormerna och myndigheterna har möjlighet att initiera en omprövning av verksamheten för att åstadkomma detta. Denna möjlighet försämras inte genom ansökt verksamhet och möjligheten att uppnå god ekologisk status förändras enbart till det bättre genom ansökta åtgärder. Här bör samtidigt påpekas att det förefaller olämpligt att såvitt avser Ljusnaren föregripa det arbete som sker med ny vägledning för klassificering av vattenförekomster och utpekande av kraftigt modifierade vatten (KMV).

Mot denna bakgrund avser inte bolaget att inkomma med de av länsstyrelsen efterfrågade detaljerade uppgifterna om beräkning av flöden vid olika driftfall, eller göra en ny beräkning av MLQ.

Mark- och miljödomstolen har gett sökande tillfälle att särskilt yttra sig över länsstyrelsens invändning att det inte föreligger något tillstånd till reglering till förmån för dagens kraftproduktion. I samband därmed framhöll domstolen med hänvisning

MÖD 2017:19 att om länsstyrelsens invändning är korrekt kan det finnas hinder mot att pröva övriga frågor i målet, eftersom samtliga delar i en vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel av lämplighetsskäl kan behöva prövas i ett och samma sammanhang. Domstolen påpekade också att prövning av ett eventuellt yrkande om tillstånd till reglering förutsätter att den miljökonsekvensbeskrivning och det samråd som föregick den ursprungliga ansökan har haft en sådan inriktning och omfattning som krävs för att ett sådant tillstånd ska kunna ges.

Bolaget har därefter anfört bland annat följande.

I sammanhanget är viktigt att betona att det är fråga om anläggningar som funnits på platsen sedan lång tid tillbaka. Intagskanalen anlades åren 1872–73 och kraftverket i slutet av 1800-talet. Delar av anläggningen kan anses omfattas av urminnes hävd, som enligt nuvarande regler ska jämföras med tillstånd enligt miljöbalken och området har varit påverkat av mänsklig verksamhet under mycket lång tid. Det är därmed inte rimligt att utgå från orörda förhållanden vid en bedömning av verksamhetens påverkan på vattenmiljön. Vad som utgör nollalternativ vid en sådan situation har varit föremål för Mark- och miljööverdomstolens bedömning i mål M 5874-16. I domen den 14 juni 2018 konstaterades att det i fråga om äldre på platsen etablerade verksamheter och anläggningar är mest rimligt att utgå från faktiska förhållanden. Vidare måste framhållas att det inte skett någon ändring i materiellt avseende vad gäller prövningen av vattenverksamheter för produktion av vattenkraftsel, fränsett den hänvisning som införts till en nationell plan som ska ge vägledning i fråga om avvägning mellan elproduktion och miljönytta. I fråga om miljö kvalitetsnormer innebär de ändringar som skett endast en kodifiering av rättspraxis.

Som bolaget tidigare har anfört är det uppenbart att dämningen av Ljusnaren omfattas av tillstånd, vilket utgörs av 1894 års utslag, samt även det faktum att dammen funnits på platsen sedan tidigare. Även det faktum att nedströms belägen fastighetsägare utnyttjat möjligheten att begränsa regleringen visar det uppenbara i att det inte föreligger någon begränsning i hur regleringen ska handhavas. Detta innebär också att tillkomsten av kraftproduktionen i slutet av 1900-talet och eventuell förändrad

reglering med anledning av denna inte heller kan stå i strid med vattenhushållningsbestämmelser. Det hänvisas till Mark- och miljööverdomstolens avgörande i mål M 6797-17 avseende omprövning av tillstånd till reglering av Norrboån, där det just var fråga om en damm som ursprungligen uppförts för annat ändamål än produktion av vattenkraftsel och Mark- och miljööverdomstolen konstaterade att ett utslag enligt 1880 års vattenrättsförordning innefattade en rätt till fri reglering när tillståndet endast innehöll en bestämmelse om dämningssgräns.

När det gäller möjligheten till omprövning är länsstyrelsens inställning svår att förstå mot bakgrund av nu gällande bestämmelser, då bolaget genom sin ansökan har möjliggjort en omprövning av villkoren för regleringen av Ljusnaren för att åstadkomma moderna miljövillkor.

Bolagets ansökan innebär ansökan om tillstånd till den vattenverksamhet som bedrivs på platsen och som inte redan omfattas av tillstånd, dvs. drift av Stjärnfors vattenkraftverk genom avledning av den vattenmängd som turbinerna förmår sluka, nominellt 5,6 m³/s, samt en omprövning av villkoren för Ljusnarens reglering där bolaget har föreslagit anläggande av fiskväg samt minskad regleringsamplitud. Sedan ansökan ingavs har nya bestämmelser om omprövning för moderna miljövillkor införts i miljöbalken och en särskild definition för verksamheter för produktion av vattenkraftsel. Dessa bestämmelser innebär emellertid, fränsett vad gäller lagligförklaring, inte någon anledning till justering av ansökan, som utformats just som de nya bestämmelserna är tänkta att tillämpas.

Ansökan omfattar således samtliga delar som hör till anläggningen för produktion av vattenkraftsel. Det föreligger inget hinder mot att pröva villkoren för regleringen tillsammans med tillstånd till den vattenverksamhet som inte har tillståndsprövats, för att åstadkomma en samlad prövning. Snarare är detta en situation som ofta förekommer och som förutsetts vid införande av de nya bestämmelserna. Prövningen för att erhålla moderna miljövillkor avser just en omprövning av villkoren för gällande tillstånd, vilket kan prövas gemensamt med tillstånd till de delar av verksamheten som inte omfattas av tillstånd. Bolaget har vidare föreslagit sådana villkor som kan anses

vara moderna, dvs. anläggande av faunapassage och minimitappning m.m. Ansökan är således utformad i enlighet med miljöbalkens nya bestämmelser som är tillämpliga för verksamheter för produktion av vattenkraftsel, dvs. en omprövning av villkor samt tillstånd till verksamheter som bedrivs. Det finns inget krav på att söka tillstånd till äldre verksamheter utan det är fråga om en omprövning av villkoren för dessa. Detta gör det möjligt för domstolen att göra en samlad prövning och därmed kunna föreskriva lämpliga villkor för verksamheten i dess helhet.

Att det förelegat industriell verksamhet i området som sedan länge utnyttjat vattenkraften och att höjningen av dammen år 1894 skedde till förmån för kraftproduktion i någon form torde vara odiskutabelt, samt det faktum att utslaget ger en rätt för "vattenverksägarna" att höja vattennivån i sjön upp till dämningens gränser.

Länsstyrelsen har därefter anfört följande.

Sjön Ljusnaren har mycket stor betydelse eftersom det är denna reglering som styr vattenflödet i hela Rällsälven. Hur Ljusnaren regleras till Stjärnfors kraftstation och sedan vilken reglering som sker vid denna kraftstation är därför av största vikt för att flödet ska vara tillräckligt för att MKN för Rällsälven ska kunna uppnås.

Vad gäller frågan om ansökan kan prövas trots att det inte i målet finns någon ansökan om tillstånd till reglering är domstolen bunden till att pröva ansökan i den utformning den getts av bolaget. Domstolen kan inte ge tillstånd för något som inte sökts tillstånd för och det är heller inte lämpligt att endast pröva de övriga delarna i målet utan att samtidigt pröva regleringen av Ljusnaren. Om domstolen skulle dela länsstyrelsens bedömning att det saknas tillstånd, menar länsstyrelsen att det inte finns förutsättningar för att pröva målet i någon del såsom bolagets yrkanden nu är formulerade.

Länsstyrelsen konstaterar dock att frågan om tillstånd för regleringen har diskuterats under såväl samrådet som under denna tillståndsprövning och anser därför att om bolaget skulle välja att ändra sina yrkanden och söka tillstånd för regleringen av Ljusnaren skulle ansökan kunna prövas. Länsstyrelsen anser inte att samrådet i sådant fall

skulle behöva göras om. Dock förutsätter det att MKB:n kompletteras eller att sakkunnig förordnas. Länsstyrelsen menar därför att om bolaget inte ändrar sitt yrkande att omfatta tillståndsprovning för regleringen av Ljusnaren är det lämpligt att domstolen, med stöd av reglerna i 17 kap. 5 § rättegångsbalken, meddelar särskild dom över frågan om den tidigare domen kan anses omfatta tillstånd för regleringen till förmån för kraftproduktion eller inte.

Bolaget har motsatt sig frågan om omfattningen av 1894 års utslag avgörs i en särskild dom, då bolaget inte ser några processuella fördelar med en sådan provning och anser att detta riskerar att onödigt fördröja målets handläggning.

SKÄL FÖR BESLUT

Inledning

Med vattenreglering avses enligt 11 kap. 5 § miljöbalken ändring av vattenföringen (dvs. storleken på vattenflödet) i ett vattendrag till förmån för annan vattenverksamhet. En åtgärd i ett vattenområde som syftar till att förändra vattnets djup och läge utgör tillståndspliktig vattenverksamhet (11 kap. 3 § 5 och 9 § miljöbalken).

Vattenverksamheten vid den i målet aktuella kraftstationen får förutsättas vara beroende av att det sker en reglering vid den befintliga dammen, det vill säga en ändring av vattenföringen i Rällsälven, som är anpassad till elkraftproduktionens behov. Denna reglering till förmån för elkraftproduktionen sker i ett vattenområde och syftar till att förändra vattnets djup och läge i Ljusnaren och Rällsälven. Regleringen till förmån för elkraftproduktionen utgör därför en tillståndspliktig vattenverksamhet.

Bolaget har gjort gällande att 1894 års utslag innebär ett rättskraftigt tillstånd för bolaget att reglera sjön Ljusnaren till förmån för kraftproduktionen på platsen, det vill säga elkraftproduktion. Bolaget har därför inte ansökt om något tillstånd till denna verksamhet, utan har begränsat sin ansökan till att avse dels tillstånd till drift av vattenkraftverket genom avledning av vatten, dels tillstånd i efterhand till olika anläggningsdelar, alternativt lagligförklaring av dessa delar.

Länsstyrelsen har hävdats att 1894 års utslag inte innebär något tillstånd till vattenreglering. Länsstyrelsen har framhållit att någon kraftproduktion liknande den som för närvarande bedrivs på platsen inte fanns vid tiden för 1894 års utslag. Utslaget innefattar enligt länsstyrelsen därför inte något tillstånd till reglering till förmån för dagens kraftproduktion. Därmed kan enligt länsstyrelsen bolagets yrkande om omprövning av tillstånd till vattenreglering inte prövas av mark- och miljödomstolen.

Domstolen har under handläggningen väckt frågan om huruvida det är möjligt att pröva andra delar av bolagets ansökan, som inte gäller vattenregleringen, för det fall domstolen instämmer i länsstyrelsens uppfattning att det inte föreligger något tillstånd till vattenreglering till förmån elkraftsproduktion.

Föreligger tillstånd till vattenreglering till förmån för elkraftsproduktion?

Domstolen tar först ställning till bolagets påstående att det föreligger ett tillstånd enligt miljöbalken till vattenreglering till förmån för elkraftsproduktion. Enligt bolaget följer tillståndet av 1894 års utslag.

Det kan konstateras att det aktuella utslaget meddelades långt före miljöbalken började gälla. Av 5 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken (MP) framgår att tillstånd, godkännanden och lagligförklaringar ska fortsätta att gälla om de har meddelats med stöd av bestämmelser i vissa angivna äldre lagar eller förordningar som upphävts. Det i målet aktuella utslaget meddelades 1894 och då gällde 1880 års förordning om jordägares rätt över vattnet å hans grund (VF). Om utslaget har meddelats i enlighet med den förordningen kan det med stöd av 5 § MP gälla som ett tillstånd till vattenreglering till förmån för elkraftsproduktion enligt miljöbalken (se t.ex. MÖD 2018:14). Det är verksamhetsutövaren som har bevisbördan för att utslaget har en sådan innebörd och att det i så fall fortfarande är gällande (se MÖD 2012:26–28 samt Mark- och miljööverdomstolens domar den 20 juni 2013 i mål M 5737-12 och den 19 november 2014 i mål M 7192-14).

Mark- och miljööverdomstolen har i flera domar framhållit att en prövning enligt 1880 års förordning om jordägares rätt över vattnet å hans grund inte kan jämföras med nutida prövning för att få tillstånd till vattenverksamhet enligt miljöbalken, bl.a. gällande utredningsskyldighet och vilka allmänna intressen som bevakats. Ett äldre tillståndets omfattning och rättskraft måste enligt Mark- och miljööverdomstolen dock bedömas utifrån dess lydelse med beaktande av dess kontext och den lagstiftning som fanns vid den aktuella tidpunkten (se t.ex. MÖD 2018:14).

Vid bedömningen av dessa frågor är utgångspunkten stadgandet i 10 § VF, i vilken det anges följande (med moderniserad stavning):

Vill någon för vattenverk göra ny eller förändra äldre damm, göre anmälan därom hos domaren med uppgift på vattendraget och den fastighet, på vars grund byggnaden ska göras, samt socken och härad, vartill fastigheten hör. Domaren begäre hos konungens befallningshavande förordnande för lämplig person att i avseende på företaget bevaka talan, till betryggande av det allmännas rätt, och förfar i övrigt på sätt i 19 och 20 §§ stadgas angående utsättande av syn på stället, kungörelse om tiden för häradsrättens sammanträde samt tillkallande av sakkunnig man för avvägning eller annan undersökning av vattendrag med dess av- och tillopp, ovan eller nedan.

Efter det frågan sålunda vunnit nödig utredning med alla tillhörande omständigheter, bestämmer rätten, om och under vilka villkor byggnaden må inrättas, så att annan i sin rätt därav ej må förnäras, huruvida och till vad storlek dammlucka bör anbringas, vid vilka tider den ska hållas öppen, och hur vattenmärke till utvisande av lovliga vattenhöjden bör på vattenverksägarens bekostnad inhuggas i berg, jordfast sten eller annat fast föremål, med vad övrigt må finnas nödigt föreskriva.

Det framgår inte av 1894 års utslag vilka bestämmelser som utslaget grundades på. Det kan konstateras att utslaget i vissa avseende överensstämmer med föreskrifterna i 10 § VF. Det framgår uttryckligen av utslaget att häradsrätten beaktade skadan för strandägarna samt att domstolen förordnade att dammägaren genom att hålla dammluckan öppen skulle säkerställa att vattnet inte steg över ett visst märke. Det framgår också att domstolen vägde nytta av verksamheten mot den skada den medförde. Däremot saknas det i utslaget uppgifter om att någon person skulle ha förordnats för att bevaka det allmännas rätt i enlighet med vad som föreskrivs i 10 § VL.

Det har i målet inte ifrågasatts att det aktuella utslaget med stöd av 5 § MP har rättsverkan enligt miljöbalken. Med hänsyn härtill, och med beaktande av vad som anförts ovan, utgår domstolen vid sin prövning från att utslaget i och för sig innebär ett giltigt tillstånd enligt miljöbalken. Fråga är då vilken omfattning tillståndet har.

Av utslaget framgår att det innefattar ett tillstånd att höja den existerande hålldammen för sjön Ljusnaren med en meter över dåvarande flödbord. Enligt domstolen får utslaget, framförallt med hänsyn till den i utslaget angivna dämmningsgränsen, anses medföra ett tillstånd till att bibehålla dammen och att genom bibehållandet förändra vattnets djup och läge under iakttagande av en dämmningsgräns.

Utslaget från 1894 innefattar enligt mark- och miljödomstolens bedömning emellertid inget tillstånd till vattenreglering till förmån för elkraftsproduktion. Som redovisats ovan innebär vattenreglering enligt miljöbalken ändring av vattenföringen i ett vattendrag till förmån för annan vattenverksamhet. Det utmärkande för vattenreglering är just att regleringen vidtas till förmån för en annan vattenverksamhet, t.ex. ett kraftverksföretag eller en vattentäkt för en industri. (se kommentaren till 11 kap. 5 § miljöbalken i Zeteo, den 3 juni 2019). Definitionen omfattar således inte byggande och bibehållande av dammar eller andra åtgärder som syftar till att förändra vattnets djup eller läge, om det inte är så att åtgärderna sker till förmån för en annan vattenverksamhet.

Bolaget gör gällande att 1894 års tillstånd att höja och bibehålla dammen, jämte den föreskrivna dämmningsgränsen, ger bolaget rätt till fri reglering av Ljusnaren, och att denna rätt även innefattar dammens användning då den tagits i anspråk för reglering till förmån för en senare etablerad vattenverksamhet i form av ett vattenkraftverk. Bolaget har hänvisat till Mark- och miljööverdomstolens dom den 2 oktober 2018 i mål M 6797-17.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att något kraftverk för produktion av elektricitet såvitt framkommit inte fanns på platsen då 1894 års utslag meddelades. Det finns i den utredning som lagts fram i målet inga konkreta omständigheter som tyder vare sig på

att häradsrätten vid sin prövning visste att dammen skulle komma att användas för elkraftsproduktion eller att domstolen utgick från att det skulle komma att ske. Detta är en väsentlig skillnad mot förhållandena i den av sökanden åberopade domen i mål M 6797-17.

Sökanden har, vid sidan om 1894 års utslag, hänvisat till två avgöranden från år 1920 respektive 1922, vilka gäller den i målet aktuella dammen. Domstolen kan konstatera att dessa avgöranden till sin natur är civilrättsliga och inte kan jämföras med tillstånd enligt miljöbalken till vattenreglering till förmån för elkraftsproduktion. Enligt domstolen framgår det inte heller indirekt av dessa domar att ett sådant tillstånd skulle föreligga.

Bolaget har också anfört att delar av anläggningen kan anses omfattas av urminnes hävd, som enligt nuvarande regler ska jämföras med tillstånd enligt miljöbalken, samt att området har varit påverkat av mänsklig verksamhet under mycket lång tid. Enligt domstolen är det emellertid inte visat att det skulle föreligga en urminnes hävd såvitt gäller reglering till förmån för annan vattenverksamhet, i vart fall inte till förmån för elkraftsproduktion.

Sammanfattningsvis anser mark- och miljödomstolen att bolaget inte förmått visa att 1894 års utslag innefattar tillstånd att bedriva vattenverksamhet i form av vattenreglering till förmån för elkraftsproduktion. Bolaget har inte heller visat att tillstånd till denna regleringsverksamhet kan anses föreligga på annan grund.

Kan bolagets ansökan prövas?

Bolagets ansökan avser tillstånd till drift av Stjärnfors vattenkraftverk genom avledning av vatten, tillstånd i efterhand till befintliga anläggningsdelar, alternativt lagligförklaring, samt omprövning av hushållningsbestämmelserna som gäller enligt 1894 och 1922 års avgöranden. Fråga är om dessa frågor kan prövas trots att det inte föreligger något tillstånd till vattenreglering till förmån för elkraftsproduktion och trots att bolaget inte ansöker om sådant tillstånd.

Vattenregleringen har ett direkt samband med verksamheten vid kraftstationen samt med de övriga vattenverksamheter och vattenanläggningar som ansökan omfattar. Det är därför nödvändigt att prövningen av samtliga dessa vattenverksamheter och vattenanläggningar görs på ett sådant sätt att det kan föreskrivas ändamålsenliga villkor för samtliga nu nämnda verksamheter och anläggningar (se MÖD 2017:19). Det förutsätter enligt mark- och miljödomstolen att det sker en samlad bedömning av vattenverksamheterna och vattenanläggningarna. Såsom bolaget har avgränsat sin ansökan är det inte möjligt. Enligt mark- och miljödomstolen är det därför inte lämpligt att pröva de frågor som omfattas av bolagets ansökan utan att samtidigt pröva frågan om tillstånd till vattenregleringen vid dammen i Stjärnfors till förmån för den elkraftsproduktion som ansökan avser. Bolaget har avstått från att reservationsvis yrka sådant tillstånd. Ansökan ska därför avvisas.

Frågan om mellandom

Länsstyrelsen har yrkat att mark- och miljödomstolen med stöd av reglerna i 17 kap. 5 § rättegångsbalken ska meddela särskild dom (så kallad mellandom) över frågan om huruvida 1894 års utslag kan anses omfatta tillstånd för regleringen till förmån för kraftproduktion. Bolaget har motsatt sig detta med hänvisning till att det saknas processuella fördelar och att en mellandom riskerar att onödigt fördröja målets handläggning. Domstolen finner, med beaktande av utgången i detta beslut, att det saknas skäl att meddela mellandom.

Prövningsavgift

Prövningsavgiften har preliminärt fastställts till 35 600 kr. Med hänsyn till att bolagets ansökan inte har prövats i sak kan avgiften enligt domstolen sättas ned till skäligen 15 000 kr.

Rättegångskostnader

Länsstyrelsen har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader med total 96 800 kr avseende 121 timmars arbete à 800 kr och kammarkollegiet har yrkat ersättning med 14 400 kr avseende 18 timmars arbete à 800 kr. Bolaget har medgett Kammarkollegiets yrkande. Vidare har bolaget medgett att utge ersättning till länsstyrelsen för

skäliga rättegångskostnader, men ifrågasatt om yrkad ersättning är skälig med hänsyn till att huvudförhandling inte har hållits i målet. Domstolen har förståelse för att länsstyrelsen med hänsyn till de frågor som har aktualiserats i målet har behövt lägga ned avsevärt arbete. Den av länsstyrelsen yrkade ersättningen får därför anses vara skälig. Det innebär sammantaget att både Kammarkollegiet och länsstyrelsen ska tillerkännas ersättning i enlighet med sina yrkanden.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-11)

Överklagande senast den 27 december 2019.

Björn Räftegård

Annika Billstein Andersson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Björn Räftegård, ordförande, och tekniska rådet Annika Billstein Andersson.

Hur man överklagar

MMD-11

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från beslutets datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i beslutet.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar domstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer hittar du på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Mark- och miljööverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rätts-tillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och

miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se